

A VALLÁS JELENTŐSÉGE ÉS SZÉPSÉGE.

Vallás mindig volt s mindig lesz.

Az emberi lélek a vallásban találja meg hitét, reményét és szerelmét.

Míg ki vagyunk téve a szenvedélyek viharának és a csalódásoknak, addig vallásra szükségünk van. Minél jobban érezzük emberi elménknek szűk korlátait, annál szükségesebb a vallás. Emberi bölcsesség a vallást sohasem pótolhatja. Csak a vallás erejével lehet a tökéletességnek magasabb fokára emelkedni. A való tudomány is csak Istenhez vezet s minél jobban elmerülünk annak bűvárlataiban, annál jobban érezzük a hitnek szükségességét, mely nélkül sem egyén, sem társadalom, sem népek, sem a népekfölött uralkodók nem élhetnek.

Ha a materializmus lenne is a jövő vallása s az istenségnek oltárai lerombolhatnának s ezeknek romjai felett a zsarnokság trónjai épülnének fel, — az emberi gyöngeséget s e gyöngesség érzetét az sem lesz képes kiküszöbölni. Isten úgy alkotta nemünket, hogy támaszra legyen szükségünk, mi előtt meghajlunk. Az ember mindig valami felsőbb lényt fog keresni, ki előtt leborul, alázatosan megnémul s akihez áhitattal imádkozik. Az imában megnyilvánuló élő hit életünknek Istenben való lakozása s az emberi szívnek egyik legnagyobb kincse. Akit a hit jó cselekedetekre nem bűzdít, annak mi marad hátra e világon? Annak a véghetetlen ég valóban nem más, mint egy kiellen nagy puszta.

A természet nagyszerű jelenségei is hinni készítetik az embert. Nincs ember a világon, kinek keble fel nem indulna, midőn egén cikázó villámok között felhangzik a mennydörgés szava — *legyen Isten!* Van tehát valami a természet nagyszerű csodáiban, mi szívünk fölött nagyobb befolyást gyakorol, mint azt büszke filozófiánk meg merné vallani. Istent lehet eszünkkel keresnünk, de csak az emberi lélekben és a szívben lehet megtalálni, mert a lélek beszél Istennel, a lélek él Istenben; a szív termeli az érzést, az érzés tölti be a gondolatot,

nemesíti meg az eszmét. A szív és a lélek kapcsolja össze az istenit az emberivel.

Meg kell találnunk az Istent! Istent csak erős hítű és erős szívű emberek találhatják meg. Ilyen embereket egyedül csak a vallás képes nevelni. E téren domborodik ki a vallás igazi **nevelő értéke s óriási jelentősége.**

A vallás az emberi lélekben nemcsak eszmél, gondolkozik, hanem állit, alkot, saját erejének tudatára jut és hatalmat gyakorol az emberek felett. Mint kiolthatatlan, hatalmas érzés eszméinek határozott alakot ad és a rokonérzésű embereket tömöríti s igen nagy szervező és vonzó erejénél fogva az embereket felekezetekké hozza össze, kik ebben a szervezetben nem külső szükségnek, hanem belső lelki állapotok vonzalmának hódolnak.

A vallás az erkölcsi érzet mellett a leglényegesebb jel, mely az értelmes embert az oktalan állattól megkülönbözteti; a legfontosabb tényező az egyed, a család és az állam életében; alapítója és fentartója a civilizációnak, a tudománynak és művészetnek. Széppé teszi a földi életet, ápolja tehetségeink legjavát, lendületet ad a léleknek, erőt az akaratnak s ezek által ápolja az egyéni, családi és a társadalmi boldogságot. Emeli a törekvés, a munka és a küzdés vágyát, az élet ösztönét, támogatja az embert a létért való küzdelemben, nemesíti fegyvereinket s jó cselekedetekkel gazdagítja egész életünket.

Megtermékenyíti az elmét, megnyugtatja a szívet, szabad, boldog embereket teremt. Megtanít elmélkedni, szeretni. Behálózza az emberiséget az okoskodás szálaival s megaranyozza az életet a költészet nemes gyönyöreivel; telerajzolja az emberi szellemet a mértan gyakorlati idomaival, a művészet ragyogó színeivel. Eszmékkel és fogalmakkal tölti be a vágyódó emberi lelkeket. Megragadja a képzeletet, felemeli érzelmeinket, felmagasztalja a hitet, magával ragadja a művészetet, melyet megtisztít s megszentel; az ember lelkének közvetlen, még a nyelvnél is kifejezőbb tolmácsává, a népnek mindennapi kenyérévé válik.

Természetes és szükségképeni megnyilatkozása az emberi szellemnek s mint ilyen élni fog, ameddig csak emberek élnek.

Az emberek vallásos fogalmai nagyon változatosak, de mindenik ugyanazon lelki szükségek kielégítésére szolgál. Az ember különféle oltárai előtt épen lelkületének legnagyobb vágyaiban, legnemesebb aspirációiban ugyanazon rejtélyek

magyarázatát, ugyanazon bajok vigasztalását keresi. Ezért majdnem minden vallásban, mint annak **szépsége**, kifejezésre jut három magasztos gondolat: az *istenség eszméje*, az *isteni gondviselés* és a *halhatatlanság*.

Az *istenség eszméje* minden vallásnak egyik legfőbb alapelve. A művelődés kezdő fokán levő népek is, midőn a természet jótékony vagy ártalmas hatalma előtt leborulnak, nem magát a tüneményt, hanem a felső hatalmat és értelmiséget imádják, mely azt a tüneményt akarata szerint szabadon igazgatja. A művelt ember vallásában olyan az *istenség eszméje*, mint a nap, mely mindent eltölt világával, mindent áthat meleg sugaraival s melynek reflektált világát mindenütt megtaláljuk, de amelybe gyöngye szemünkkel egyenesen nézünk nem lehet, mert: „Léte világít, mint az égő nap, de szemünk bele nem tekinthet.”

Az *istenség nagy gondolatát*, ki a teremtésben keresi, mindenütt fel fogja találni. Már a természet puszta látása is meggyőzi az embert az *istenség létéről*, akkor a természet tanulmányozása sem ingathatja meg ezt a meggyőződésünket. Mert a világ nem lett kevésbé nagy, mióta megtudtuk, hogy egyes ködfoltokban, melyek a csillagok közt lebegnek, egész világrendszerek vannak; életünk sem vált kevésbé bámulatossá, mióta a mikroszkóp megmutatta, hogy az eddig ismert lényeken kívül a lényeknek véghetetlen sora létezik. Mindig több és több okot találunk a csodálkozásra s ez a tisztább látás csak emeli bámulatunkat, mellyel a mindenség teremtője előtt meghajlunk.

A vallásnak másik szépsége s talán legfontosabb tana: az *isteni gondviselés*. „Ki a gondviselésben nem kételkedik, az előtt minden egyéb kétely elveszti kínzó fontosságát” — mondja báró Eötvös. Mert az embert akármennyi veszteség érte is, ha az isteni gondviselésben való bizodalmit megtartotta, a sors csapásai nem sujthatják le. Hisz nincs nyomorultabb teremtés a világon oly embernél, ki az anyagi világon kívül vagy felül álló istenségnek gondolatát elismerni nem akarja vagy hinni nem képes. Pedig a világ minden hatalma, élvezete és dicsősége mi azon meggyőződéshez képest, hogy egy határtalan jóságú és hatalmú lénynek közvetlen gondviselése alatt állunk? Teljesen logikátlan azoknak a gondolkozása, akik az *istenség létezését* kétségbe vonják, másfelől az *isteni gondviselést* tagad-

ják. Hiszen az a mindenható erő, mely akarata által a mindenséget létrehozta, nem szűnt meg erő lenni. Ha néha egyes komolyabb gondolkozókban a gondviselés, sőt az istenség iránt kételyek támadnak is, ezeket csak azon igazságtalanságnak látása támaszthatja szívükben, melyet földj dolgainkban tapasztalunk, de ezen okoskodás csak addig megcáfolhatatlan, míg emberi létünket földi életünkkel bevégeztnek tekintjük. Itt nyomul előtérbe a *halhatatlanság eszméje*, mely az egyedüli, de egyszersmind tökéletes megfejtése e látszó ellenmondásnak.

Egy hang tiltakozik az emberi öntudat rejtelmes mélységében az elmulás gondolata ellen. A lángelmék irodalmi és művészi alkotásaiban mindenütt ott lappang a halhatatlanság gondolata. A vak Homér az istenek fényes hazájáról danol. Sokrates a kezében tartott méregpohár mellett a jövő élet bizonyosságáról vitatkozik. Elmulni buta szó! — így szól Göthe s utal az emberiség örök hitére, mely szerint a látszólagos halál mindig egy új élet születése. Az az oxigén-atom, amelyet kilehel a tölgyfa, a gyermekbölcsőbe száll, hogy ott az élet lehelletévé váljék. A haldokló utolsó fohásza talán virággá válik vagy zöldelő mező mosolyává, mondja Flammarion. Az anyag és erő nem pusztulhat el. Egyik is, másik is csak alakot változtat s így a fejlődés és a hervadás körélete csak egymást váltják fel, s így a halhatatlanság nem egyéb, mint az eleven erőnek új alakokon keresztül folytatott állandó élete.

E világon az örök elpusztítási törekvésből támad minden élet. A lét azzal szüli a létet, hogy meg akarja semmisíteni azt. A földbe esett magot meg akarja rothasztani a talaj kémiai hatása s ezzel kicsiráztatja; a naprendszer minden egyes tagja a másikat önmagába akarja belevonni s ezzel örökre biztos útján megtartja; bennünket szakadatlan tűzzel éget az anyagcsere rajtunk átözoönlő tűzfolyamata és az égés következtében piros az arcunk, meleg a vérünk, szeret a szemünk. A növény életéhez az ásvány pusztulása szükséges, az ember életéhez növénynek, állatnak halála kell. Igen, mert minden támadás, ami az életet éri, tulajdonképen felfeji, kibontja, diadalra juttatja annak alvó erőit és rejtett gazdagságát.

Fáj, nagyon fájt nekünk, igaz hívő keresztényeknek, hogy még most is vannak sokan, kik nem akarják elismerni a valóság nagy, erkölcsi jelentőségét, nem akarják megérteni, átérezni annak szépségeit, fölfogni fenséges magasztos gondolatait. Pedig

aki nem tud hinni, annak szelleme a kétely és bizonytalanság örök háborgása miatt soha megnyugodni nem képes s lelke egyensúlyt veszít abban a szörnyű űrben, mely az élet vágyai és a halál vágyai között tátong. A hitetlennél a kötelességek elértéktelenednek s kezei közül a feladatok kisiklanak. Életét nem tölti be a felelősség komoly érzete s állati tengődésének korlátolt határai között sohasem élvezzi a végtelenség gyönyöreit s az örökkévalóságnak büszke öntudatát.

Csak Isten adhat világosságot! Ezért még a tévelygők lelkében is ápolnunk kell a vallásos érzést. De ha eredményes munkát akarunk végezni, le kell szállnunk a bércetetőről, a tudományok magasságából az igazi élethez, az igazi igazsághoz, az igazi úthoz, a fáradó, a törtető *néphez*. Az út, mely hozzájuk vezet, az igazi út. A verejték, melyet ontanak, az érzések hullámjárása; a csók, mely ajkukon csattog — az indulatok viharzása; — a dal, mely lelkükből csendül ki, a gond, melynek árnya keblükben borong; a könny, melyet a szenvedés sajtol ki belőlük; az áhítat, mely időnként megszállja őket: együttvéve adják az igazi igazságot, amely kacagja a remetek aszkétizmusát s a tudósok kategóriáit, mert az ők realizmusa az egyetlen talaj, amelyben a hitnek magva megfogan, kicsirázik, virágot hajt és gyümölcsöt érlel.

Az istenadta nép természetes élete megoszlik ég és föld között. Érzékeivel a földé, ihletével a mennyországé. Tehát mi ne az Olimpus magaslatán keressük a lelki kincseket, hanem a néplélek mélységes tengerének hozzuk felszínre gyöngyeit, hogy a néplélekben lakó égi szikrák melegítsék a közérzületet. Ragadjuk ki a vallást a világiassz szellem áradatából, mely csak hitetlenséget terjeszt s helyezzük azt vissza oda, ahol Jézus helyét megjelölte volt: az emberek szívébe és lelkébe. Forró, keserű könnycseppek sirása helyett értsük meg már a kor intését s továbbra is ne akarjuk elhazudni az óra és feladat komolyságát. Gyermekünk pici keze kér, hogy mentjük meg számukra az élet kalaszát, az ég mosolygását, arcuk kacagását, lelküknek nagy, vágyó, akaró élethitét s ne engedjük, hogy jövőjüket könnyörtelen, örömtelen, sírig vonszolt robottá rombolja a végzet.

Dr. Szolga Ferenc.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

(Amerikai Egyházak Statisztikája.)

Dr. E. O. Watson, az Amerikai Egyházak Szövetség-tanácsának statisztikusa nemrégiben közölte az 1922. évi jelentését, mely az Egyesült Államokban a különböző egyházak számára 1,220.428 tagszaporulatot mutat, jóval nagyobbat, mint bármelyik megelőző évben. Az unitáriusok számára 4624 tagszaporodást tüntet fel.

Az összes egyházak tagjainak száma e legutóbbi hivatalos kimutatás szerint 47,461.558. Megjegyzendő, hogy, a róm. kath. egyházat kivéve, tagoknak csak azokat a felnőtt férfiakat és nőket számítják, kik valamelyik egyházközség vezetője előtt ünnepélyesen kijelentették, hogy az illető egyház tagja óhajtanak lenni s ez elhatározásukat névaláírással is megpecsételték. Az elmúlt évben a tagszaporulat megközelítőleg 50°/_o-al nagyobb, mint a megelőző öt évben együttvéve. 9591 új gyülekezet alakult, 15.252 lelkész szenteltetett fel a lelkipásztori munkára. Az összes gyülekezetek száma ma 243.590 ; 214.583 lelkéssel.

A tagszaporulat átlag számítva naponként 3345 volt az elmúlt évben. Ez átlagos számítás szerint minden nap 42 lelkészavatás történt és 26 gyülekezetalakítás.

A lelkészhiány nem ép oly nagy, mint ahogy abból a tényből lehetne következtetni, hogy a gyülekezetek száma 29.007-el nagyobb, mint a tényleges lelkészeké. Sok lelkész, különösen vidéki helyeken két vagy több gyülekezetet is szolgál. Ezenkívül számos missziói intézmény és vidéki egyházközség világi férfiak vezetése alatt áll. A világi férfiaknak ez az egyházi tevékenysége különösen jellegzetes vonása az elmúlt esztendőnek.

Amiatt az egymástól különböző módszer miatt, ahogy a tagok számának összeállítása a különböző egyházaknál történik, köztük összehasonlítást tenni nagyon nehéz. A róm. kath. egyház pl. 18,104.804 tagot számlál, de tagoknak számítja mindazokat, akik megkereszteltettek. Az evangélikus protestáns egyházak (nem tévesztendő össze az európai lutheránus egyházzal) 27,454.080 tagot mutatnak ki, de csak a felnőtteket számítják.

Az a harminc egyház, mely hivatalosan is összeköttetésben van a fenti szövetséggel, 20,722.142 tagot és 149.436 gyülekezetet számlál 119.077 lelkéssel. Szaporulat az elmúlt évi